

УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКІ ВІДНОСИНИ
НАПРИКІНЦІ IX — СЕРЕДИНИ XIII ст.

Б. Лукач (кафедра історії)

Українсько-угорські стосунки сягають в глибоку давнину і мають не менше ніж тисячолітню традицію. Чимало видатних подій відбулося в угорському урочищі під Києвом. У “Повісті временних літ” походження його назви пояснюється так: “Идоша угри мимо Киев горою, еже ся зовет ныне Угорское, и прешедше к Днепру сташа вежами, беша бо ходяща аки се половцы. Пришедше от вьстока и устремишася через горы великая, яже прозвашася горы Угорския” (Карпати — *Б. Л.*). Те, що угри тут справді стояли, підтверджується існуванням на горі двору їхнього вождя Альми (давньоруською — Олми), про що під 882 р. повідомляє “Повість временних літ” у зв’язку з прибуттям в угорське урочище Олега, який вбив Аскольда і Діра, і “несоша на гору, и погребоша (Аскольда — *Б. Л.*) на горе, еже ся ныне зовет Угорское, где ныне Ольмин двор”. Повість містить також свідчення про активну українсько-угорську торгівлю X ст.

Відомо, що в перші десятиріччя XI ст. син першого угорського короля Іштвана мав велику слов’янську /українську/ військову дружину, а двоюрідний брат короля Ласло Сар був одружений на київській княжні.

Особливо інтенсивно українсько-угорські відносини розвивалися з середини XI до середини XIII ст. У 1043—1046 рр. майбутній угорський король Ендре I та його брат Левенте жили при дворі великого князя Ярослава Мудрого, з дочкою якого Анастасією Ендре побрався. Онук Мудрого, тмутараканський князь Ростислав Володимирович, був одружений з угорською герцогинею.

Династичні зв’язки угорських королів з українськими князями зміцнювалися і в наступні роки, що відкривало перед першими можливість втручатися у внутрішньополітичне життя українських земель. Король Ласло, чия дочка вийшла за Святослава Ярославовича, довгий час намагався посадити зятя на київський престол. Він же здійснив перший похід проти Василька Ростиславовича Тмутараканського й уклав з ним мир. Невдалим через поразку 1099 р. під Перемишлем виявилось втручання в українські справи короля Калмана. В свою чергу київські князі теж не залишалися байдужими до угорських справ. Брат короля Калмана Алмош 1104 р. намагався при підтримці свого тестя київського князя Святополка скинути з трону Калмана, котрий, щоб одержати допомогу проти

брата, 1112 р. одружився з дочкою Володимира Мономаха Євфемією. Ці події заклали підґрунтя для внутрішньоугорських чвар, які не припинялися до середини XII ст.

Завдяки тісним родинним зв'язкам з українськими князями, угорські королі Бела II, Геза II активно втручалися у феодальні війни, що роздирали Україну в 30—50 рр. XII ст., посилаючи загоны на підтримку одним князям проти інших. Геза II одружився з онукою Володимира Мономаха Євфросинією, брат якої Ізяслав Мстиславович став Київським князем. Цей шлюб ще більше затягнув Угорщину в чвари, що невпинно точилися між українськими князівствами. Особливо Геза II підтримував Ізяслава в його боротьбі за Київ, проти Юрія Долгорукого, якому допомагав Володимир Галицький. Цьому сприяло і те, що брат Ізяслава Володимир одружився з донькою угорського бана Белоша.

З кінця XII ст. зовнішня політика Угорщини щодо України починає набувати загарбницького характеру. Так, у 1188 р., після вигнання з Галича волинського князя Романа Мстиславовича, який перед цим захопив це місто, Бела III зробив великим князем Галицьким замість колишнього князя Володимира свого сина Ендре, якого галичани прогнали в 1190 р.

Таким чином поводився також король Бела IV. Протягом перших десятиріч XIII ст. він теж неодноразово втручався в українські справи, підтримуючи то Данила Галицького, то інших князів, навіть у роки монголо-татарської навали. Лише після укладання у 1246 р. Белою IV довгострокового союзу з галицько-волинським князем Данилом Романовичем Угорщина відмовилася від своїх зазіхань на галицько-волинські землі.

КИЇВ ТА БЕРЕСТЕЙСЬКА ЦЕРКОВНА УНІЯ 1596—1637 рр.

Т. Люта (кафедра історії)

Питання про дослідження історії Берестейської унії 1596 року наразі розглядається єдиним способом — способом макроісторичного аналізу в контексті загальної історії церкви в Україні-Русі. Такому загальному поглядіві на проблеми унії 1596 р. для наукової рівноваги мусить бути протиставлений метод локальних досліджень історії унії, враховуючи особливості запровадження унійних ідей та адміністративно-церковних змін на рівні місцевих соціальних адміністративно-церковних структур.